

Звіт
про результати онлайн-опитування
здобувачів вищої освіти третього рівня (докторів філософії,
PhD) освітньо-наукової програми «Економіка»
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Комплексне опитування проведене відповідно до календаря моніторингових заходів на 2024-2025 навчальний рік серед здобувачів вищої освіти III рівня (докторів філософії, PhD) Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка під час реалізації освітньо-наукової програми «Економіка», основним фокусом якого була: «Якість освітньої та наукової складової освітньо-наукової програми» та «Індивідуальна траєкторія навчання». Анкетування анонімне, проведене дистанційно в Google-Forms.

Оцінювання освітньої складової ОНП здійснювалося комплексно з урахуванням якості викладання навчальних дисциплін, якості оцінювання та форм контрольних заходів, ефективності самостійної роботи й оптимальності навчального навантаження. Результати фіксувалися в числовому вираженні за 5-бальною шкалою, де 5 – відмінно, 1 – дуже погано.

У межах першого блоку анкети аспіранти засвідчили високий рівень задоволеності актуальністю і сучасністю змісту навчальних дисциплін 80% респондентів обрали варіант «відмінно» (5 балів), 20% - «задовільно».

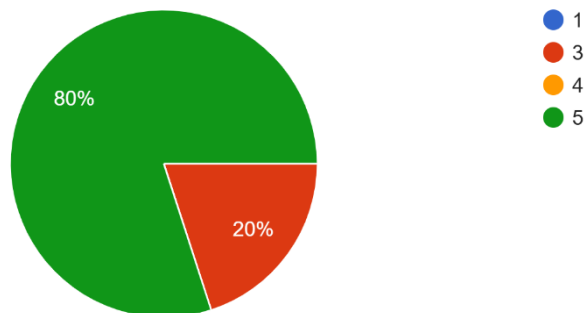

Рис. 1. Розподіл відповідей щодо актуальності і сучасності змісту навчальної дисципліни

Майже усі опитані аспіранти (80%) на найвищому рівні оцінили академічну та професійну кваліфікацію викладачів, що, у свою чергу, забезпечує якість освітнього процесу, 20% - оцінили на «добре».

Зміст навчальних дисциплін є актуальним для 100 % опитаних.

Рівень сформованих компетентностей, сучасних знань, умінь, практичних навичок оцінений: 80% на високому рівні. При цьому майже усі опитані аспіранти (80%) зазначили, що в межах реалізації освітньо-наукової програми

викладачі залучали до проведення аудиторних занять професіоналів практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

У відкритих відповідях з-поміж форм, методів навчання, що сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу та формуванню професійних компетентностей, аспіранти виділили *«методи навчання: проблемного, проблемно-пошукового, інтерактивного навчання (диспути, дискусії, «круглі столи», тренінги, мозкові атаки, презентації, ділові й рольові ігри тощо), загальнонаукові, конкретно-наукові та емпіричні методи наукових досліджень. Пояснювально-ілюстративний метод (викладач подає матеріал, студенти засвоюють). Репродуктивний метод (відтворення знань, виконання типових завдань). Інтерактивні методи:*

- *метод кейсів (аналіз конкретних економічних ситуацій),*
- *проектний метод (студенти розробляють власні економічні проекти),*
- *мозковий штурм (генерація ідей, вирішення проблем),*
- *ділові ігри (імітація бізнес-процесів, прийняття управлінських рішень),*
- *технологічні методи: використання мультимедійних презентацій, онлайн-курси та навчальні платформи, віртуальні симуляції (наприклад, бізнес-симулятори),*
- *дослідницькі методи: написання наукових статей, участь у конференціях, круглих столах., аналіз реальних економічних даних.*

Форми навчання: аудиторні (лекційні, практичні, семінарські), позааудиторні (індивідуальні, консультації, написання та захист проєктів, практика, науково-дослідна робота), самостійна робота, майстер-класи».

100 % респондентів дали ствердну відповідь на запитання про розвиток soft skills під час викладання навчальних дисциплін. При цьому опитані респонденти зазначили, що *«різноманітні організаційні завдання та проєктні роботи, що мають чіткі дедлайни, допомагають навчитися планувати свій час, ставити пріоритети та працювати над кількома завданнями одночасно. Проведення семінарів та круглих столів, де студенти вчаться аргументовано висловлювати свою думку. Використання методу дебатов, що розвиває критичне мислення, навички аналізу та риторики. Підготовка презентацій та доповідей, що сприяє розвитку ораторських навичок. Комунікація з колегами та керівниками. Використання групових проєктів, які допомагають навчитися працювати в команді, розподіляти обов'язки та координувати роботу. Рольові ігри, що моделюють ділові переговори та професійну взаємодію. Організація нетворкінг-заходів та зустрічей з експертами галузі. Уміння вести переговори».*

На запитання *«Наскільки викладачі вміють викликати інтерес та зацікавити аспірантів до навчальних дисциплін»* опитувані дали такі відповіді: *«викладачі, активно застосовують сучасні технології (онлайн-платформи, відео, віртуальні лабораторії, вебінари), тим самим роблять навчання більш доступним та цікавим», «викладачі повністю обізнані у своїй справі, і вміють зацікавити молодих науковців різними методами роботи» тощо.*

За результатами опитування фахівцями ЦЗЯВО був зафіксований високий рівень підготовки до роботи в міжнародному науковому середовищі, оскільки цьому сприяє: *«підготовка до роботи в міжнародному науковому середовищі забезпечується через вивчення іноземних мов, участь у міжнародних конференціях, академічну мобільність (програми Erasmus+, стажування за кордоном), публікації у зарубіжних наукових журналах, а також спільні дослідження з іноземними вченими. Важливу роль відіграє використання сучасних наукових баз даних (Scopus, Web of Science) та онлайн-платформ для наукової комунікації»* та усі опитані аспіранти вказують на важливість англійської мови та опрацювання іноземних джерел.

Усі респонденти відзначили високий рівень якості оцінювання та ефективності форм проведення контрольних заходів. 100 % опитуваних підтвердили, що їх чітко проінформували про зміст, систему та критерії оцінювання; про критерії, порядок, форми та строки проведення проміжної і підсумкової атестації. При розгляді об'єктивності системи оцінювання усі опитані аспіранти (100%) поставили 5 балів; систему накопичення балів визначили аспіранти як достатньо прозору, доступну і зрозумілу, при цьому викладачі аргументують виставлення балів. Усі аспіранти підтвердили, що під час навчання механізми та процедури контрольних заходів дозволяють повторне проходження форм контролю, при цьому усі вони підтвердили свою обізнаність щодо процедур оскарження спірних ситуацій оцінювання, результатів навчання та перескладання підсумкового контролю.

Усі опитані респонденти зазначили, що самостійна робота в межах навчальних дисциплін допомагає у вирішенні поставлених задач. При цьому усі опитані аспіранти зазначають, що обсяг завдань для самостійної роботи, потрібний для досягнення очікуваних результатів навчання, не завищений, при цьому є достатня кількість позааудиторного часу для виконання блоку самостійної роботи. Загалом респонденти задоволені розподілом часу на освітню і наукову складову та вважають навчальне навантаження за ОНП збалансованим та оптимальним.

У другому блоці анкетування «Якість наукової складової ОНП» аспіранти мали можливість висловити свою думку щодо ефективності підготовки і роботи над власним науковим дослідженням. Так, усі аспіранти цілком задоволені процедурами вибору, погодження, уточнення, зміною назви дисертації в процесі підготовки в аспірантурі. При цьому аспіранти відзначають, що мають можливість обговорювати та оприлюднювати отримані наукові результати через участь у конференціях та семінарах, що проводяться в університеті, зазначивши, що *«університет забезпечує можливість обговорення та оприлюднення наукових результатів через участь аспірантів у конференціях, семінарах, круглих столах та наукових дискусіях. Це сприяє розвитку критичного мислення, вдосконаленню презентаційних навичок і дозволяє отримати зворотний зв'язок від колег та*

науковців. Також такі заходи допомагають налагоджувати професійні контакти та інтегруватися в академічну спільноту».

Усі опитані аспіранти відзначили, що мають можливість залучитися до міжнародної академічної спільноти за своєю спеціальністю, зокрема через виступи на міжнародних конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах.

Аспіранти зазначили, що підготовка до академічної діяльності поза академічним середовищем відбувається у межах загальної та практичної підготовки. До того ж усі опитані аспіранти відмітили, що мають можливість участі в науково-дослідних темах, які ведуться в університеті / на кафедрі, при цьому *«аспіранти мають можливість брати участь у науково-дослідних темах, які ведуться в університеті або на кафедрі, через спільні дослідження, участь у грантових проєктах, розробку інноваційних рішень. Це сприяє формуванню наукових компетентностей, публікаційній активності та інтеграції в академічне середовище. Також аспіранти можуть долучатися до експериментальних досліджень, конференцій, семінарів та отримувати підтримку від наукових керівників»*. При цьому аспіранти високо оцінюють якість організації проведення наукових досліджень в Університеті (100% опитаних аспірантів відзначили високий рівень організації наукових досліджень). До того ж опитані аспіранти зазначають, що задоволені рівнем наукового керівництва, частотою і повнотою наукових консультацій, обговоренням результатів дисертаційного дослідження, а особливо ставленням до аспіранта з боку наукового керівника.

При цьому усі опитані аспіранти (100%) відзначають, що їхнє дисертаційне дослідження входить до сфери наукових інтересів наукового керівника. Вони цілком задоволені організацією та процедурою проведення щосеместрового звітування щодо виконання індивідуального плану аспіранта на кафедрі (на це вказало 100% респондентів).

Підсумовуючи, аспіранти зазначили, що повністю задоволені рівнем наукового керівництва: повнотою і частотою наукових консультацій, обговоренням стану дисертації, обговоренням результатів дисертаційного дослідження, ставленням з боку наукового керівника до аспіранта. Про високий рівень підготовки аспірантів до наукового дослідження свідчить і той факт, що усі аспіранти акцентували на відсутності труднощів при виконанні наукових досліджень. До того ж усі аспіранти відзначили можливість апробації власних результатів досліджень, при цьому переважно висвітлення результатів досліджень відбувалося під час конференцій та семінарів.

Усі опитані аспіранти зазначили, що вони мали можливість вільно обирати тему наукового дослідження та наукового керівника, з яким також мають спільні наукові праці.

Під час роботи над дисертаційним дослідженням, аспіранти зазначили, що мають доступ до підручників, монографій та інших методичних матеріалів в електронній та друкованій формі, та на 100% задоволені роботою бібліотеки.

Аспіранти також зазначили, що під час наукової роботи залучаються роботодавці, зокрема керівники кафедр, дослідницьких груп, наукових установ, які проводять фундаментальні та/або практичні дослідження для забезпечення набуття аспірантами універсальних навичок дослідника, зокрема щодо застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведенні навчальних занять, управлінні науковими проєктами та/або складанні пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Наостанок аспіранти зазначили, що *«навчально-методичне забезпечення освітньо-наукової програми (ОНП) є ключовим елементом для досягнення цілей і завдань, поставлених перед аспірантами. Воно включає розробку навчальних планів, курсів, методичних рекомендацій і ресурсів, що відповідають сучасним вимогам науки та технологій. Це забезпечує чітке структуроване навчання, дозволяє аспірантам отримувати необхідні знання та навички для ефективного проведення наукових досліджень»*, *«навчально-методичне забезпечення ОНП, включаючи сучасні навчальні матеріали, методичні рекомендації та електронні ресурси, сприяє глибокому засвоєнню теоретичних знань та розвитку практичних навичок. Використання інтерактивних методів навчання та індивідуальний підхід допомагають досягти поставлених цілей та завдань ОНП»* тощо.

У третьому блоці анкетування «Індивідуальна траєкторія навчання» на запитання щодо можливості вільного вибору навчальних дисциплін, у тому числі з тих, що пропонуються здобувачам за іншими ОП та ОНП, респонденти дали наступні відповіді: *«аспіранти постійно мають вільний вибір навчальних дисциплін»*.

Аспіранти підтвердили корисність вибіркового вибору дисциплін для дисертаційного дослідження. На питання *«Чи мають аспіранти можливість вибору завдань, форм та методів їх виконання в межах викладання навчальних дисциплін»* респонденти відповіли ствердно та як позитивний фактор відзначили можливість разом з викладачем коригувати завдання відповідно до власних наукових інтересів, *«можливість вільного вибору навчальних дисциплін, зокрема з числа тих, що пропонуються здобувачам за іншими освітніми програмами (ОП) та освітньо-науковими програмами (ОНП), є важливою складовою частиною розвитку професійних і наукових компетентностей аспірантів. Це дозволяє забезпечити більш гнучке, індивідуалізоване навчання, яке відповідає потребам і інтересам кожного аспіранта»*.

Щодо наявності доступу до інформації та можливості взяти участь у програмах академічної мобільності здобувачі дали такі відповіді: *«доступ до інформації та можливість взяти участь у програмах академічної мобільності є важливими для розвитку аспірантів. Це дає змогу отримати досвід навчання в інших академічних середовищах, обмінюватися знаннями з міжнародною спільнотою, брати участь у наукових дослідженнях за кордоном і вдосконалювати професійні навички. Академічна мобільність*

сприяє розширенню наукових горизонтів, встановленню міжнародних зв'язків і підвищенню конкурентоспроможності в науковій сфері».

Аспіранти надали ствердні відповіді стосовно можливостей отримати додаткові освітні послуги в університеті (факультативне вивчення навчальних дисциплін, курси лекцій провідних учених, семінари, круглі столи, тренінги, практики тощо).

Аспіранти, що взяли участь в опитуванні, висловили задоволеність рівнем практичної складової підготовки (асистентської практики) в аспірантурі за обраною ОНП.

Отже, проведене опитування серед здобувачів вищої освіти третього рівня (доктори філософії, PhD) показав, що аспіранти дуже задоволені рівнем реалізації освітньої та наукової складової за ОНП «Економіка».

Фахівець Центру забезпечення якості вищої освіти
Начальник
Центру забезпечення якості вищої освіти

Олена Мичкіна

Оксана Одінцова